

– Hakemli Makale –

SURİYE ÖYKÜCÜLERİNDEN ZÜHEYR EŞ-ŞELEBÎ'NİN HAMİDİYE'DEKİ ÇIĞLIK İSİMLİ ÖYKÜSÜ

Sedat ŞENSOY

Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi
Arap Dili ve Belağatı Anabilim Dalı
sedatsensoy@hotmail.com

ÖZ

Geçmişte Kur'an kıssaları ve diğer örnekleriyle kendi hikâye geleneğini yaşatan Arap coğrafyasında, modern anlamda ilk kısa öykünün 1917 yılında Muhammed Teymûr tarafından yayımlandığı kabul edilir. Dimeşk'te dünyaya gelen ve Kıbrıs'ta yaşayan Züheyr eş-Şelebî de çağdaş Suriyeli öykücüler arasında yer alır. Bu çalışmada onun *Hamidiye'deki Çıglık* isimli kısa öyküsü incelenmiştir. Öyküde olay örgüsü tutarlı ve akıcıdır. Öykünün dili ve üslubu oldukça sadedir. Yazar, kendi yaşanmışlığına bağlı kalarak öyküde bizzat anlatıcı olarak yer almıştır. Öykü, duygusal atmosferindeki yoğunluk ve akıcılığı sonuna kadar taşımaktadır. Yazarın öyküde olay anlatımı, tasvir, iç konuşma ve diyalog tekniklerini kullandığı görülmektedir. Öyküdeki akıcılığın ve duygu aktarımındaki başarının, yaşanmışlıkla doğrudan ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Arap Edebiyatı; Arap Öykücülüğü; Suriye Öykücülüğü; Züheyr eş-Şelebî

THE SYRIAN STORY WRITER ZUHAYR AL-SHALABÎ'S STORY: THE SCREAM IN HAMIDIYYAH

It is accepted that the first short story in the modern sense was published in 1917 by Muhammad Teymur in the Arab geography, which lived its own story tradition in the past with its Quranic parables and other examples. Zuhayr al-Shalabi, who was born in Dimashk and lived in Cyprus, is one of the contemporary Syrian short story writers. In this study, his short story called *Scream in Hamidiyah* was examined. In the story, the plot is consistent and fluent. The language and style of the story are very simple. The author, depending on his own experience, took part in the story as a narrator. The story carries the intensity and fluency of the emotional atmosphere to the end. It is seen that the author uses event narration, depiction, inner speech and dialogue techniques in the story. It is possible to say that the fluency in the story and the success in emotion transfer are directly related to the experience.

Key Words: Arabic Literature; Arab storytelling; Syrian Storytelling; Zuhayr al-Shalabi

GİRİŞ

Amerikalı yazar Edgar Allen Poe (1809-1849) ve Fransız yazar Guy de Maupassant, (1850-1893) kısa öykü türünde ilk edebî ürünleri veren isimlerdir. Bu iki ismin ardından türün yayılmasına katkı sağlayan isimler ise Rus yazarlar Nikolay Vasilyeviç Gogol (1809-1852) ve Anton Pavloviç Çehov (1860-1904) olmuştur. Adı geçen isimler sayesinde XIX. Yüzyılda ortaya çıkan ve kısa sürede tüm dünyaya yayılan kısa öykünün, ilgili dönemde edebî tür ve tarz konusunda Batı edebiyatından fazlasıyla etkilenen Arap coğrafyasında da ortaya çıktığını söylemek mümkündür.¹ Daha önce Kur'an kıssaları ve diğer hikâye anlatılarıyla kendi kültüründe tahkiye etme geleneğini yaşatan Arap coğrafyasında modern anlamda ilk kısa öykünün 1917 yılında Muhammed Teymûr tarafından neşredilen *Fi'l-Kitâr (Trende)* isimli eser olduğu aktarılır.²

Kısa öykünün Suriye'deki serüveni ise 1930'lu yıllara rastlar. Fuâd eş-Şâyib, Alî Hulkî, Cebrâil Seâde, İlyân Deyrânî, Suriye'de kısa öykücülüğün temellerini atan isimlerdir. Bu isimler sayesinde kısa öykücülüğün Suriye'de yaygınlaştığını söylemek mümkündür. 1940 ve 1950'li yıllara kadar öykü yazan birçok isim, Suriye kısa öykücülüğünün kurucu nesli olarak isimlendirilir.

1950'li yılların sonlarından itibaren Suriye'de yeni bir öykücü kuşak ortaya çıkmıştır. Kısa öykü türünde ortaya çıkan bu yeni öykücü nesil, dil ve üslup açısından kendinden önceki nesilden oldukça farklı bir anlatıma sahiptir. Kendinden öncekilere nispetle öykülerde daha çok birinci ve ikinci şahıs anlatıcı kullanmak, geçmiş ve gelecek arasında geçişler yaparak anlatımda zamanla oynamak, önceki nesle göre mümkün olduğu kadar kısa ve yoğun cümleler kullanmak, yer yer öyküleri bölümlere ayırmak, öykülerde diyaloglara çokça yer vermek 1950'li yıllar sonrası ortaya çıkan bu yeni neslin öykülerinin genel hususiyetlerindedir.³

1960'lı yılların sonlarında ve 1970'li yıllarda ise Suriye'de kısa öykü kaleme alan yazarların sayısı iyice artmıştır. Bu dönemin kısa öykü yazarları kendilerinden önce ortaya çıkan ve kısa öyküye yeni anlatım biçimleri getiren neslin anlatım tekniklerini daha da geliştirmiş ve çeşitlendirmişlerdir.

1 Muhammed Tasa, "Suriye Öykücülerinden Mâcid Reşîd el-Uveyyid'in "Sıcak Bir Yaz'ı", *Marife*, 6/2, güz 2006, s. 133-134.

2 Musa Yıldız, "Arap Edebiyatında İlk Modern Kısa Öykü Muhammed Teymûr'un Fi'l-Kitâr'ı", *Nüşa*, S.4, Kış 2002, s. 45-46.

3 Ellili yılların sonunda Suriye öykücülüğünde ortaya çıkan bu değişimler ve öykülerinin zikredilen özellikleri için bk. Muhammed Hâlid Ramazan, "el-Kıssatu'l-Kasîra fi Sûriyye", s. 11 vd; Muhammed Tasa, "Suriye Öykücülerinden Mâcid Reşîd el-Uveyyid'in "Sıcak Bir Yaz'ı", *Marife*, 6/2, güz 2006, s. 135-136.

Züheyр eş-Şelebî ve Eserleri

1943'te Dimeşk yakınlarındaki bir köy olan Tel'de dünyaya gelen Züheyр eş-Şelebî de bu öykücüler arasında yer alır. Yazarın, kısa öykü gibi birçok edebî türde ürünleri, fikir ve araştırma konularında eserleri vardır. 1969 yılında Dimeşk Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümü mezunu olan Züheyр eş-Şelebî, hayatı boyunca öğretmenlikle, eğitim öğretim kurumlarında idarecilikle ve serbest meslekle uğraşmıştır.

Ülkesinde yerel ve ulusal düzeyde birçok sosyal ve kültürel etkinlikte yer alarak etkinliklere katkı sağlayan yazar, Arap Yazarlar Birliği üyesidir. Suriye asıllı olan yazar, Kıbrıs'ta yaşamaktadır.

Eserleri:

Züheyр eş-Şelebî öykü, roman şiir, fikir ve araştırma alanlarında eserler telif etmiştir. Bu yazın çeşitliliği, Züheyр eş-Şelebî'nin entelektüel kimliğini ve kültürel birikimini ortaya koymasından dolayı oldukça önemlidir.

Aşağıda yazar tarafından öykü, roman, şiir vb. birçok alanda kaleme alınan eserlerin isimleri verilmiştir:

Uşfûratu'n-nâr: Müellifin öykülerini ve fikirlerini topladığı eseridir.

es-Satûr: Müellif bu eserde 20 kadar öyküsünü bir araya getirmiştir.

Limâzâ irtedâ en-nâsu siyâbehum? Müellifin öykülerini topladığı eserlerindedir.

et-Tuyûru teste'îdu elvânehâ: Müellifin öykülerini topladığı eserlerindedir.

Risâletun li'n-nisyân:

eş-Şevk fi's-sadr: Yazara ait bir araştırma eseridir. Bu araştırmada toplumsal kaygılarından ve bu kaygılar için akıl yoluyla üretilebilecek çözümlerden bahseder.

Hikâye tahte mendîl: Yazarın şiirlerini ve öykülerini içeren bir eserdir.

Ardu'l-ukhuvân: Eser, mutluluğu arayan insanın anlatıldığı bir kahramanlık romanıdır.

Dîvânu'l-melike: Aşk kraliçesi için söylenmiş lirik şiirleri içeren bir eserdir.

Bunların dışında *el-Kehf*, *Haflu Tekrîm*, *Surâh*, *fi'l-Hâmidîyye*, *Me'sâtu Ceddi* ve *Raksu'l-Hasnâvât*, yazarın senaryo metinleri olarak zikredilen eserleridir. Yazarın kaleme aldığı eserlerin büyük bir kısmını seslendirerek kayıt altına aldığı bilinmektedir.

Hamidiye'deki Çılgılık

Suriye asıllı yazar Züheyr eş-Şelebî'nin bu çalışmada üzerinde durulacak eseri *Hamidiye'deki Çılgılık* isimli kısa öyküsüdür. Öyküde yazar anlatıcının bizzat kendisidir ve öykü yazarın kendi yaşanmışlıklarına bağlı kalarak kaleme aldığı bir eser olarak ortaya çıkmıştır. Öyküyü şu şekilde özetlemek mümkündür:

Anlatıcı uzun yıllar ailesinden uzakta yaşayan bir Dimeşklidir. 47 yıl sonra babasının ölümcül hastalığı üzerine köyüne dönmüş, babası ölüm döşeğindeyken son anlarına şahitlik etmiştir. Babası çocuğunun geldiğini fark etmiş fakat ona bir şey demeye güç yetiremeden vefat etmiştir. Babasının vefatının ardından anlatıcı olan yazar, derin bir tahassürle babasını ve kendi çocukluğunu hatırlamış, o günleri anlatmaya ve tasvir etmeye başlamıştır.

Yazarın, öldüğünde 75 yaşında olan babası yirminci yüzyılın ellili yıllarında Dimeşk'te Tel köyünde yaşayan bir taş ustasıdır. Baba ömrünü taş işçiliği ile geçirmiştir. 75 yıl taş aramış, taş yontmuş ve taşları düzeltmiştir. Yaşadığı köyün halkının geçim kaynağı da babası gibi taş ustalığıdır.

47 yıl öncesinde, 1955 yılı okul tatili sırasında babasıyla birlikte geçirdiği yoğun bir çalışma gününün derin tesiri altında kalan yazar, öyküsüne o günü anlatarak devam eder. Babasının yanında Hamidiye Çarşısı'na gitmiş, gün boyunca Hamidiye Çarşısı'nda babasının nasıl canla başla taş yonttuğuna şahit olmuş, bir kayaya çekici ile nasıl güzel bir şekil verdiğini ve kayayı nasıl sütun yaptığını görmüştür. Taş, babasının elinde adeta konuşan bir nesne, bir sanat eseri halini almıştır.

Babası ölüm döşeğindeyken köyüne dönen, vefatıyla birlikte geçmişini hatırlayan anlatıcı, defin işlemlerinden sonra yapılan taziyeler sırasında başsağlığı dileyenlerden kimseyi tanımadığını, kalbinde birçok şeyin kaybolduğunu hisseder. Sonra eski günlerde babasını bulmak ve o günleri hatırlamak için Hamidiye Çarşısı'na gider.

Hamidiye Çarşısı'nda babasının yaptığı sütunları bulmaya çalışırken, 47 yıl önce Yâ Kerîm Yâ Kerîm diye bağırarak pasta satan sarışın Ebû Ridâ isimli adamı, babasının kendisi için ondan aldığı pastayı ve onun lezzetini hatırlar.

Çarşıda babasının sütunlarını arar ve bir dükkânın girişinde fark eder. O sütunlarda babasını görmüş gibidir. Dükkâna girer, durumun doğruluğunu teyit etmek için dükkân sahibine pasta satan Ebû Ridâ'yı tanıyıp tanımadığını sorar. Kendisine sorulan bu soruyla meraklanan dükkân sahibi Ebû Ridâ'nın

öldüğünü, babasının yapı işini yöneten adam olduğunu, bununla birlikte çok eskiden yanında çocuğu ile birlikte gelen bir taş ustasını hatırladığını söyler.

Bunu duyan anlatıcı o taş ustasının babası, o çocuğun da kendisi olduğu karşılığını verince dükkân sahibi Sübhanallah diyerek şaşkınlığını belirtir. Bir anda anlatıcının gözünden yaşlar dökülür. Elli yıl önce yapılan sütunlarda babasını bulur, babasının yaptığı sütunu kucaklar ve en son anlatıcının ağzından çıkan “Bu benim babam, bu benim babam! Ona dokunup kalp atışlarını duyuyorum”, “Babam kaybolmadı, babam kaybolmadı, sonunda buldum onu!” haykırışıyla öykü son bulur.

Öyküde Anlatım, Zaman, Mekân, Şahıslar Kadrosu ve Tematik Unsurlar

Yukarıda özeti verilen Hamidiye'deki Çıglık öyküsünde olay örgüsü tutarlı ve akıcıdır. Anlatım dili ve üslûbu oldukça sadedir. Akıcı ve fasih bir dil kullanılmıştır.

Yazar, kendi yaşanmışlığına bağlı kalarak öyküde bizzat anlatıcı olarak yer almıştır. Öyküdeki olaylar, anlatıcı olan yazarın bizzat yaşadığı gerçek kesitlerden alınmıştır. Öykünün duygusal atmosferindeki yoğunluk, akıcılığı ve sonuna kadar merakı sağlayan temel unsurdur. Yazarın yaşanmışlığını metne aksettirmesinin, öyküye ayrı bir hissî derinlik ve iç dinamizmi getirdiğini söylemek mümkündür.

Öykü, yazarın doğduğu toprak olan Dimeşk'e bağlı Tel köyünde ve Dimeşk merkezinde yer alan Hamidiye Çarşısı'nda geçmektedir. Öyküde mekân belirlidir. Yazar *1950li yıllar, 1955 yazı tatili* gibi ifadelerle öyküde zamanı da açıkça belirtmiştir. Mekân ve zamanın açıkça belirli olması, öykünün yazarın yaşanmışlığını objektif bir biçimde anlatmasıyla doğrudan ilişkili olsa gerektir. Öykü bu haliyle oto-biyografik bir anlatının yazarı tarafından öyküleştirilmesi anlamına da gelmektedir. Bununla birlikte yazarın öyküde, öykünün anlatıldığı zamanla geçmiş arasında hatıralar üzerinden geçişler yaptığı görülmektedir.

Öykünün anlatıcısı, yazarın kendisi de olan birinci tekil şahıstır. Yazar aynı zamanda, gerçek bir anlatıcıdır. Kurmaca bir karakter değildir. Anlatıcı bütün yaşadıklarını kendi tarihi ve hissiyatı üzerinden işlediği için, öykünün olayları ve yaşananları dile getirmek açısından oldukça sübjektif bir metin olduğunu söylemek de mümkündür. Öyküde bütün olay örgüsü yazarın kendi yaşanmışlıkları ve hissiyatı üzerinden işlenmiştir.

Aşağıda verilen ve kısa öyküden aktarılan küçük alıntının bu tespiti pekiştirir nitelikte olduğunu söylemek mümkündür:

“Yirminci yüzyılın ellili yıllarında küçük bir çocuktum. Kendimi babamla birlikteken hissettiğimde, elinde yumuşak bir taş gibiydim. İsterdim ki, beni su verilmiş çelik parçalarıyla şekillendirip Dimeşk duvarlarının bir köşesine koyabilseydi.”

Öyküde yer alan şahıs kadrosu dört kişiden oluşmaktadır. Öykünün esas kahramanı, metinde ismi ve künyesi hiç zikredilmeyen anlatıcıdır. Anlatıcının yazarın bizzat kendisi olduğu bilinmektedir. Yazarın hiçbir diyaloguna yer vermediği, kendisiyle hiç konuşmadan vefat eden babası öykünün ikinci kahramanıdır. Onun da ismi zikredilmemiştir. Bütün öykü yazarın babası üzerine kurulmuştur. Üçüncü şahıs, Hamidiye Çarşısı'nda pasta satan Ebû Ridâ'dır. Ebû Ridâ'nın diyalogu yoktur, bununla birlikte öykünün sonundaki olay örgüsünde önemli bir yeri vardır. Öyküde şahıs kadrosu içinde ismi zikredilen sadece o olmuştur. Dördüncü şahıs Hamidiye Çarşısı'ndaki dükkânın sahibidir. Öykünün sonunda anlatıcıyla diyalogu bulunur. Dükkân sahibi öykünün en heyecanlı yeri olan öykü finalinde karşımıza çıkan bir karakterdir. Kendisi hakkında bilgi verilmemiştir. Bu şahıs kadrosuyla birlikte, yazarın öyküsünde Tel'de yaşayan köy halkı, taziyede bulunan insanlar, Ebû Ridâ'nın kızları, satıcılar ve evsizler gibi dekoratif şahıslara da yer verdiği görülmektedir. Öykünün zamanı ve mekânı oldukça belirli olduğu gibi öyküde yer alan şahıslar da belirlidir.

Öyküdeki ana örgü, anlatıcının ailesinden uzak kaldığı geçmişini kayıp olarak görmesi, bu geçmişi taş işçisi olan babasından kalan eserler olan sütunlar ve kayalar üzerinden arama çabasıdır. Taş, kaya ya da sütun, öyküde anlatıcının kendi kayıp geçmişiyle kurduğu bağın aracı olarak karşımıza çıkar. Anlatıcının kaybettiğini söylediği geçmiş geri döndürülemez fakat anlatıcı bunu babasının eseri olan Hamidiye Çarşısı'ndaki sütunu arayıp bularak telafi etmeye çalışır.

Öyküde anlatıcının taş, kayaya ve sütuna bir nesne oluşlarından öte anlam yüklemesine şahit olmaktayız. Bu durum başta taşın, kayanın ya da sütunun anlatıcının taş ustası olan babasının dünyası olmasıyla ilişkisinden ve yazarın kendi gerçek kesitini, yaşanmışlığı öykülemesinden kaynaklanmaktadır. Yazarın taş, kayaya ve sütuna nesne oluşlarından öte bir anlam yüklemesinin diğer önemli bir sebebinin de taşın, kayanın ya da sütunun, insan yaşamına göre zamana daha fazla direnebilen nesnelere olma özelliğine sahip olmalarıdır. Zira zaman, insanı bir kayayı yıpratıldığından daha çabuk yıpratır.

Aşağıdaki cümlelerin öykünün giriş cümleleri olması, öykünün taşla örülmüş bir Dimeşk'ten bahsetmesi, yazarın taşla birlikte tarihin derinliklerine atıf yapması manidardır:

“Tarihin derinliklerinde Dimeşk taşla örülmüştür. Ben de orada bulunan bir varlığım ve bu tarihin bende de bir derinliği olduğunu hissediyorum. Her insan kendi şehrini sevmiştir ama ondaki bir şey bende yitik olmasına rağmen ben şehrimi daha fazla sevdim...”

Geçmişte ve günümüzde taştan, kayadan ve sütundan oluşan yapılar, insanoğlu için tarihle bağ kurmanın bir aracı olmuştur. Bu durum, babasının bir taş ustası olmasından ötürü ayrıca yazarın kendi yaşanmışlığıyla da örtüşmekte ve yazar bu örtüşmeyi öyküsünde tarihle bağ kurmanın bir imkânı olarak oldukça güzel bir şekilde kullanmaktadır.

Öykü türüne ilişkin çalışmalarda, bir öykünün kurgusunda ne kadar çatışma ve gerilim varsa kurgunun o denli başarılı olacağı söylenmektedir.⁴ Züheyr eş-Şebelî'nin *Hamidiye'deki Çığlık* isimli öyküsündeki çatışma ve gerilim daha çok anlatıcının iç dünyasında cereyan eder. Çatışma anlatıcının geçmişini bulmaya çalışma çabası ve yaşadığı kısa soluklu gerilimdir. Bununla birlikte öykünün bir iç çatışma ve gerilim eksenli işlendiğini söylemek mümkün değildir. Büyük bir çatışma ya da gerilim denemeyecek bu durum, öykü örgüsünde daha çok anlatıcının kendi geçmişini bulma ve onunla kucaklaşma çabası olarak zikredilebilir.

Yazarın öyküde olay anlatımı, tasvir, iç konuşma ve diyalog tekniklerini kullandığı görülmektedir. Diyalog öykünün sadece sonunda anlatıcı ile dükkân satıcısı arasında geçmiştir, daha çok olay anlatımı tekniğiyle işlenen öyküde yazar iç konuşma ve tasvir tekniğini de kullanmıştır.

Aşağıda verilen ifadeleri anlatıcının öyküdeki iç konuşmasına örnek olarak vermek mümkündür:

“Bugün sana geri dönüyorum Hamidiye Çarşısı! Bugün sana geri dönüyorum babacığım! Ben çarşının geniş girişinde duruyorum ve diyorum ki: ‘Evet! Burası kırk yedi yıl önce tanıdığım çarşı.’”

Sonuç olarak Züheyr eş-Şebelî'nin sade ve anlaşılır bir üslup kullandığını, akıcı ve fasih bir dile sahip olduğunu söylemek mümkündür. Yazar yaşamından önemli bir kesiti *Hamidiye'deki Çığlık* başlığıyla öyküleştirmiş, olay anlatımı başta olmak üzere öykü tekniklerini yerli yerinde kullanmıştır. Yazarın öyküde kendi geçmişi ile bağını, yine şehri olan

⁴ Bu tespiti içeren örneklerden biri için bk. Hasan Çakır, *Öykü Sanatı*, Çizgi Yayınevi, Konya, 2002, s. 146.

Dimeşk'in geçmişi ile olan bağıni taş üzerinden anlatması oldukça manidardır. Öyküdeki acıklığın ve duygu aktarımındaki başarının yaşanmışlıkla doğrudan ilişkisinin olduğunu söylemek mümkündür.

Öykünün Çeviri Metni

Okuyucularının ve dinleyenlerin duygularını sarsan bir öykü...

"Şehrinize diktığınızde ebedileşirsiniz."

"Tel'deki taş sanatkârlarına adanmıştır."

"Bu öyküyle ve ülkemdeki her bir taşla ilgili olan herkese..."

Nikosa 01/09/2002

Tarihin derinliklerindeki Dimeşk, taşla örülmüştür. Ben de orada bulunan bir varlığım ve bu tarihin bende de bir derinliği olduğunu hissediyorum. Her insan kendi şehrini sevmiştir ama ondaki bir şeyin bende yitik olmasına rağmen ben şehrimi daha fazla sevdim. Babam son ayrılık döşeğinde iken hayatında ona iki günlük ziyaret için 1994 yılında Şam'ın kenar mahallelerinden biri olan Tel isimli köyüme döndüm. Babam göğsünden dermansız bir hastalığa yakalanmıştı.

Yapabilmesi için çabaladığı son hareketi, uzun zamandır yokluğundan sonra geri döndüğümde, beni görmek için başını biraz döndürmek ve herhangi bir söz veya kelime ya da harf söylemeye çalışmak oldu. Hemen sönen son mutluluğunu koklarken hissettim onu. Daha sonra kendinden geçti ve akabinde de bir daha asla dönmeyeceği derin bir uykuya daldı. Babam çoğunu, tarihî taşlara öykünen düzgün bir taş haline gelsin diye düzelterek, kesip, yontarak incelteceği bir taş aramak üzere yol teperek geçirdiği yetmiş beş yıl yaşadı. Babam çoğu köylüm gibi taşla haşır neşir oldu. Şam'daki kaldırımlara döşenen siyah bazalt taşıyla... Berze, Rahbiyye vb. yerlerin kayalarından gelen ve ayakta kalarak tarihe ve geleceğe şahitlik eden Adalet sarayı, Merkez Bankası ve diğer binaların yapıldığı taşlarla, tıpkı kayalar ve taşlarla yaşamış hatta derilerin kokusuna bile sininceye dek taşlarda erimiş olan köyümün ahalisi gibi... Bir gün, bir taş bina inşa etmeyi düşünseydiniz, size bu konuda en mahir ustaların Tel köyü halkı olduğunu söylerlerdi. Eğer Tel insanları kimdir dersanız, size taş ustaları olduğunu söylerler.

Yirminci yüzyılın ellili yıllarında küçük bir çocuktum. Kendimi babamla birlikteyken hissettiğimde, elinde yumuşak bir taş gibiydim. İsterdim ki, beni

su verilmiş çelik parçalarıyla şekillendirip Dimeşk duvarlarının bir köşesine koyabilseydi.

Sanırım bin dokuz yüz elli beş yılı okul tatili sırasındaydı. Hayatımın en önemli günlerinden birinde babam beni yanında götürdü. O gün babam sürekli bana eşlik etti. Gittiği yolu hala öğrenmeye çalışan bir çocuk veya yürürken ayaklarına bakan bir küçüktüm. Babamın beni yanında götürdüğü o gün, beni içerisinde pek çok insanın bulunduğu geniş bir çarşıya götürdü. Vakit hala çek erkendi. O zaman babam bana buranın Hamidiye Çarşısı olduğunu söyledi.

Çarşının bir köşesine çelik malzemelerini, etrafa saçılmış küçük taş ve kaya parçalarının üzerine indirdi. Her şey gecenin soğuşunu taşıyordu. Lakin kalplerimiz sevgi ve heyecanla doluydu. Sırıttıyordum. Babamın çocukları için bir ekmek parası kazanma özlemi gibi ben de taşa dokunup ona vurma ve işleme özlemim vardı.

Babam Zerabliye Çarşısı'ndan satın aldığı ve içinde çekiç, çatal, keski şâhûtalar ve bûşârdeler bulunan yumuşak kauçuktan imal edilmiş heybesini açtı (Bu isimleri sadece mimari oyma mesleğinde çalışanlar bilir. Mesela şâhûta, her biri tarak gibi iki yanı olan ahşap bir sopanın başında çelikten bir ağırlıktır. Bûşârde ise aynı ağırlık olup sadece her yanında ince veya kalın dişliler taşıyan kare bir yüzey bulunur. Beyk ise aynı sayılır. Fakat her tarafında kuvvetli bir diş taşır. Zâviye ise demir cetvel olup köşesinde dik bir köşe vardır). Bunlar babamın sert dağ kayaları ile işlem yapıp tarihten birer parça ürettiği aletlerdir.

Babam o gün kayayı karşısına oturtup onu işlemeye başladı. Kayayı çevirip tekrar işlemeye devam etti. İkinci vakti, taşın babamın elleri arasında çok yumuşak bir silindir sütuna dönüştüğünü gördüm. Dikkatlice kenara koydu ve malzemelerini heybesine koydu ve Allah'a hamd etti. Bilinçsizce çekiçle vurduğum taşların arasından beni çıkarttı ve ikinci kez Allah'a hamd etti ve beni malzemelerini kucakladığı gibi kucakladı. Kasabaya ve çamurdan odaya geri döndük. Yüzünü yıkadı ve annemin yüzüne baktı ve üçüncü kez Allah'a hamd etti.

O gün yemeği beklemedim. Uyukladım ve derin bir uykuya daldım. Bu sırada taşlarla bitmeyen bir mücadele veya art arda sürekli bir öpüşme ile babamın kaslarının hala kasılıp çözüldüğünü gün boyu gördüm. Ta ki babamın çekici ile taş güzel bir şekil aldı hatta konuşma yetisine sahip oldu.

Ertesi günün sabahında bana gece boyunca taşa vurduğumu bu sırada ilk defa gerçek bir yorgunluğu ve zorluğu öğrenen bir çocuğa güldüklerini söylediler.

Günler geçti ve üniversite eğitimimi tamamladım ve ailemle birlikte uzak bir yerde yaşadım. Babam son yolculuğundan önce benimle konuşmayı başaramadı. Diğerleri ile birlikte Tel ve Harné'nin arasında bulunan ve okuduğum lisemin yakınındaki Seyyid Kassâm mezarlığına gittim. Orada içinden kan veya babamın çekicinden uçuşan kaya parçacıkları damlayan bir hisse ağladım.

Ah ey taşlar!

Ah Tel'de, Şam'da, Lübnan'da Riyad'da ve Bingazi yontulmuş kayalar. Neredesiniz ey taşlar!

Elli seneden de fazla babam taşları dışlerinin dizildiği gibi dizer. Babam da sert taşları süsler ve onu güzelliğın bir simgesi ve sonsuzluğın simgesi haline getirir.

Babamın ter kokusunu, avuçlarının izlerini ve kalbinin sırlarını taşıyan ey taşlar neredesiniz!

Ah ey pek çok Arap şehrinde yontulmuş taşlar, ben seni rüya gibi görüyor ve çağrını bir marş gibi dinliyorum.

Ah ey sütun ve duvarlarda güzelliğı ile övünen taşlar. Sana güzelliğı öğreten adam öldü ve gitti. Ve sonunda kollar gevşedi ve ey taşlar sana yeni kardeş olacak yeni evlatlar icat edecek hali kalmadı.

Bütün Arap dünyasında yontulmuş kayaların tamamından bana marşların geldiğini hissettim.

Art arda söylenen tekbirleri işittim. Babam kabrine konurken, toprak taşların sanatkârını, kayalardan sonsuzluğı ve harikaların mucidini kucaklarken...

Taziye için oturduk. Tüm insanlar beni tanıdı. Alışık başsağlığı dilekleri dışında bir şey işitmedim. Fakat ben onları tanımıyor ve sözcüklerini hissetmiyordum. Çünkü kalbimde bir şey kayıp!..

Şam'daki Hamidiye Çarşısı'na koştum. Depolarla doluydu. Satıcılarla... evsizlerle. Her türlü insan ve mallarla. Her şeyin bulunduğu bir çarşıydı ve bildiğimden de dardı. Tozla doluydu. Depolar çarşının ortasına akmış ve sadece ahşap cam vitrinlerden başka bir şey görmez oldun. Artık duvarlar gözükmeyen oldu.

Çarşıya koştum, babamın kollarını aramak için. Çünkü biz onu toprağın altında kasaba mezarlığına bıraktık. Fakat kolları hala Hamidiye Çarşısı'nda.

Uzun yıllar önce onun arkadaşıydım ben. Kıyamet kalabalığında kolları kayboldu. Her emzikli kadının emzirdiğinden geçtiği yerde.

Babamın kolları kayboldu. Alın teri ve kalp çarpıntıları kayboldu. Hangi köşe, hangi yön veya hangi taş. Hepsi ışıkların ve vitrinlerin karanlığı içerisinde gömülü.

Hatırlamaya çalıştım. Fakat hafızam bana yardım etmedi. O gün dedim ki Hamidiye çarşısında babamın yonttuğu taşı bulamazsam o zaman babamın gerçekten öldüğünü hissedeceğim.

Uzak bir yerde yaşarken yıllar geçti.

Ağladım baba. Ey Hamidiye Çarşısı taşları, sizin için ağladım. Babamı kaybettim, onun kollarını da.

Bir gün bana dediler ki Hamidiye Çarşısı'nın eserlerini ve gerçek güzelliklerini geri getireceklerine karar verdiler. Babamın kollarını aramaya karar verdiler. Benden uzaktan düşünmeye ve hayal etmeye başladım. Şayet onlar o çarşının taş sütunlarını bulurlarsa kesinlikle babam de yeniden ortaya çıkacak.

"47 yıl önce babamla birlikte çarşının bir köşesine gittiğimizde. Tek başıyındım ve babamın malzemeleri heybesinde. Bir köşeyi gösterip oraya bir taş koyacağını hatırlıyorum. Bir sütundu... Karşı köşede sabahtan beri oturan ve pastasını önündeki yüksek tepsiye koymuş ve küçük bir sandalyede oturan beyaz, dolgun, sarışın bir adamın sesini işittiğimi hatırlıyorum ya Kerim, ya Kerim diye çarşığı inleyen bir şekilde bağırıyordu.

Evet sesi hala kulağımda inliyor. Elindekileri satıncaya kadar orada kaldı. O zaman babam pastalarından birini benim için satın almıştır. Hala tadı ağzımda. Babam şakayla ban asana Ebû Ridâ'nın ki ismi buydu yedi kızı var. Bir gün o kızlardan birini sana isteyebilirim!

Yıllar geçti ve ben yeniden babamı görmek için geri dönüyorum bugün!

Bu gün sana geri dönüyorum Hamidiye Çarşısı! Bu gün sana geri dönüyorum Babacığım! Ben çarşının geniş girişinde duruyorum ve diyorum ki: "Evet! Burası kırk yedi yıl önce tanıdığım çarşı."

Çarşı aynen böyle geniş ve yüksekti, ama şimdi çok kalabalıklaşmış.

İlk adımımı korkarak ve sağ tarafa bakarak atıyorum. Babamın nabız atışının, köşelerden birinde sağ tarafta gizlendiğini biliyorum.

Adım atıyorum, insanları görmüyorum sadece taşları, üst ve yan açıklıklarıyla birlikte yüksek kemerli tavanı görüyorum.

Birinci ve ikinci sütunların sonra da üçüncüsünün önünden geçtim. Bunlar, babamın sütunları değildi. Daha sonra babam önüme atladı, ağlayarak şöyle dedi: "Buradayım evlat!.. Ben buradayım... Yarım asırdan sonra geldin, ama sonunda geldin. Beni bir tahta parçasına, bir cam bardağa, bir kadının elbisesine saklamışlardı ama şimdi nefes alır hale geldim."

Babam haykırıyordu. Çok uzaktan gördüm onu.

Yolumu sağ karşı köşeye çevirdim ve Ebu Rıza'nın "Yâ Kerîm!" diyerek pastaları çevirdiğini gördüm!.. Sonra köşedeki taş direğe koştum, dokundum ve babamın ritimlerini, babamın vuruşlarını, babamın kalp atışlarını tanıdım... Nefesini ve derisinin rengini buldum. El ayamla taş direğe vurmaya başladım... Daha sonra masasının arkasında oturan ve sakalına ak düşmüş dükkân sahibine koştum.

Benim, tanıdık bir müşteri olmadığını anladı... Yüz hatları kim olduğumu bulmaya çalışır bir haldeydi. Bu arada ben ısrarla soruyordum: Ne zamandan beri burayı işletiyorsun? Adam beni biliyormuş gibi cevapladı: "Elli yıldan fazla bir süredir." Ebû Rıza adlı "Yâ Kerîm!" diyen bir adam karşı köşede oturuyor muydu?! Adam ayağa kalktı ve dedi ki: "Evet! Siz, Ebû Rıza'yı tanıyor musunuz?.. Allah rahmet etsin, o öleli çok oldu.

Ona tekrar sordum:

- Bu sütunları ve bu taşları yapan adamı tanıyor musunuz?

Sorum merakını arttırdı ve bana cevap verdi:

- Gençtim ve yapım işini yöneten babamdı! Bir taş ustası ve oğlunu gördüğümü hatırlıyorum. Yakındaki Tel kasabasındandırlar.

Ona hızlıca cevap verdim:

- Kastettiğin usta babamdı ve o çocuk bendim.

Yarım asır geri dönüyormuş gibi sandalyesine oturdu. "Yaa, Subhânallah" dedi.

Adam gözyaşlarının sel olduğunu gördü. Beni tekrar bir çocuğa dönmüş biri olarak gördü. Birden fırladım, taş sütunlara gittim yumuşak atışlarına dokunuyor ellerimle yokluyor, taşlara vuruyor ve dile gelmelerini istiyordum: "Bu babamın el işi... Bu babamın kalbinin atışı, bu onun teriydi, bu onun nabızı, bu onun kalbi, hatta bu babamın ta kendisi!"

Sütunu kucakladım ve çığlığa dönüşene kadar her seferinde yükselen titrek bir sesle dedim ki:

- Bu benim babam. Bu benim babam. Ona dokunup kalp atışlarını duyuyorum.

- Babam kaybolmadı, babam kaybolmadı, sonunda buldum onu!

KAYNAKÇA

Çakır, Hasan (2002), *Öykü Sanatı*, Çizgi Yayınları, Konya.

Muhammed Hâlid Ramazan, *el-Kıssatu'l-Kasîra fî Sûriye*, Dirâsât İştirâkiyye, S: 171-172, Dimeşk, 1998, s. 10.

Tasa, Muhammet, "Suriye Öykücülerinden Mâcid Reşîd el-Uveyyid'in "Sıcak Bir Yaz'ı", *Marife*, 6/2, güz 2006, s. 133-150.

Yıldız, Musa, "Arap Edebiyatında İlk Modern Kısa Öykü: Muhammed Teymûr'un Fî'l-Kitâr'ı", *Nüşa*, S.4, Kış 2002, s. 43-55.

